

לאריה בן גוריון הגעתי בהמלצתו של חברי הטוב שמואל'יק שילו מקיבוץ צאלים. פניתי אליו עם גיבושה של עבודתי לתואר שני על " החג כתיאטרון - בימוי טכסי הביכורים בארץ-ישראל מתקופת בית שני ועד ימינו". וכך הוא כתב:

"עצמא פלוקו
למרות שמלמן לא עסקתי בבימוי חלים מאק - יש לי עבר ויש לי הקשר.
אבל בהחלט אהפטיש אותך עם החומר ולענות על שאלות.
היום בארץ הנולד לך - איש המפתח הוא: אריה בן גוריון מקיבוץ בית
השיטה. איש שאני מעריק מאד ותפואתו עצומה לחקר הנולד. הוא יהיה
היוסף שלך לפני כל אדם בארץ העוסק בחם. לך. כל טוב. תודיע אתי אתה
בא.
מאל'יק."
ג.
תואר בעל פה מחקר.

זה היה בשנת 1981 בה החלטתי להגיש הצעת מחקר בנושא בימוי החג. לתומי חשבתי שהתמקדות בהתיישבות העובדת ובמיוחד בתנועה הקיבוצית בה דעות, ניסיונות ויצירות של חברים זוכות לפרסום ובעיקר לתיעוד ואגירה יקדמו אותי אל המטרה. וכפי שכתבתי בעבודה: "כנסים, ימי עיון והסברה בכתב ובעל פה, מתבצעים על ידי ועדות ממונות המחשיבות ביותר את הפרסום. יתרה מזאת - חגי התנועה ובמיוחד חג הביכורים משמשים לא פעם ראי לנעשה מבית ומפרנסים את גאוות המבצעים (לא תמיד צודקת...). ממילא מובן כי בחינת הקשר נעשית על פי מסורת ישראל בת אלפי שנים והגינות שהתפתחו בעת החדשה".

שמואל'יק עשה עמי חסד רב, כששלח אותי לבית השיטה. לא רק שקיבלתי חיזוקים על התובנות אותן גיבשתי לי בעקבות פניות לתנועות הקיבוציות, למזכירות ולפעילי חג במקביל לפניות אל במאים בהתיישבות אלא רכשתי לי מדריך מכוון לפעילות רבה של בימוי-חג אותה ערכנו בבית ברל. וכך השיב אריה בן גוריון לשאלותיי הרבות: "לא לכל קיבוץ היה במאי - לרובם לא היו! ... לאט לאט קמו המתאימים לעניין זה... נכון שמתבקש שיהיה בכל קיבוץ במאי בדיוק כמו שמתבקש שיהיה בו מנצח טמן, כוריאוגרף, שיהיה מורה למוסיקה וציור ו... (אך) לא יכולה להיות עבודה שכירה בתחום הרוח... מהו חג? מה הם המרכיבים שלו? - כאשר ממך אליך זורם הכל!" התאהבתי באיש היקר הזה, אהבתי את אמירותיו הבוטות, את קצבו ודרך התנהגותו התזזיתית - כאילו אצה לו הדרך ואין לו זמן לעשות לעצמו ולביתו... ולא ידעתי אז עד כמה יהיו הביקורים בבית השיטה מועילים לי ולכל עמיתי בבית ברל.

עם הזמן גבר הצורך באיסוף חומרים רבים ומיוחדים המצויים בחדריו של אריה וביקשתי ממנו רשות לבוא לעיתים קרובות ופעם בהלצה אמרתי לו שאני בא אליו כמו שכתוב: "שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך אל פני..." והוא קיבל את הדברים ברוח טובה וברצון אך ביקש להבהיר שעם ציטוטים מהתנ"ך יש לנהוג בזהירות.

לקראת הביקורים הרבים שביקרתי בארכיון החגים בבית השיטה נהג אריה להכתיב לי את לוח הזמנים: "תגיע אלי עם האוטובוס בשבע, אותו תוכל לתפוס אם תשכים ותעלה לאוטובוסים המקדימים ועוברים דרך צומת רעננה... אני אחכה לך בארכיון ואדאג לכמה פרודוקטים טריים – גבינה לבנה, עגבניות טריות וזיתים תוצרת עצמית. קפה יש לי תמיד ואיני צריך להגיע לחדר האוכל. ההליכה לחדר האוכל גוזלת זמן וחבל על כל רגע. על הצהריים כנראה כבר לא נוכל לוותר..." ואני השתדלתי למצות כל רגע במחיצתו עם ספריו ותיקיו הרבים והמחכימים.

השיחות עם אריה היו מועילות להתפתחות התיזה שלי. הוא דאג להציג את הדברים שלו תוך ציטוטים והדגמות מפי אחרים וכמעט תמיד הרגיזה אותו העובדה שאינו יכול "לשלוף" את מראה המקום המדויק (אם בכלל) ותלונה אחת בפיו: "הערמות של נייר בחדרי גדולות ומי ייתן שאוכל למצוא בטכנולוגיה של המחשב את הסעד המתאים... אם רק ימצא תלמיד שיתפנה לארגונו של החומר יוכל לגייס עבורו מלגה...". לא הגענו לזה בין אם התלמידים הבקיאים במחשב היו בראשית דרכם אז ובין אם צדקתי בהגדרה שאימצתי למצב מיוחד זה שאת אריה אסור לכבול במסגרות מרובעות.

* *

אחרי שהושלמה העבודה על ארכיונו האישי אותה החלו בני משפחתו וחבריו הרבים הועברו התיקים לבית ברל. שמחתי על כי ניתן היה לקיים את משאלתו המיוחדת. עם פרישתי לגמלאות הצטרפתי לצוות הארכיון של מפלגת העבודה כאן ושמחתי שהפקידו בידי מלאכת הרישום והארגון של כל החומר. וכבר איני משוכנע שניתן היה לקיים מלאכת מחשוב הניירות בחדרו בדירתו, בחדרי עבודתו בארכיון ובכל אותם מקומות בהם זרע את רעיונותיו. כל ה"תזיסים" - כפי שנהג לכנות את האפשרויות הגלומות בתחומי העניין שהפיק לעצמו והפיץ לאחרים רקמו עור וגידים והבשילו לכדי הרצאות חכמות, מאמרים מאתגרים, ילקוטים וחומרי הדרכה וחינוך עם עמיתים או בלעדיהם בקעו מערימות הנייר. וכלל לא הופתעתי מהדברים עליהם חזר פעמים רבות בסגנונו הציורי: "...צועד על אדמה ללא צל, בין אוהלים וצריפים ומאסף פיסות נייר של ערך כטיפות-טל, בטרם יבשו חרבוני הבוקר, מאחסנם בארגזי עץ של 'תנובה' ריקים, למשמרת לעת מצוא. זאת כעדות לפועלם של מורים ראשונים, חלוצים משוררים שכתבו שירים ומסכתות חג, עם לחנים לפסוקי תנ"ך, בנושאים על אדם ואדמתו של שיבת ציון, שנשזרו למסכת חג ומועד ולמסכתות של מאבק ותקווה..."

כבר בשנת 1985 ביקש אריה לראות את הפעילות החינוכית בנושאי מועדי ישראל, יהדות והתייחסות חברתית וביקר במכללת בית ברל בה הוקם המרכז לחקר מועדי ישראל שדרכו: "...מנותבת כיום רוב רובה של הפעילות בענייני החג והמועד בישראל, במוסדות להכשרת מורים..." כפי שביטא זאת ד"ר יוסף רוט-רותם, יו"ר המרכז באותם ימים בתארו את המרכז, ב"מקורות לא אכזב – אסופת מאמרים שיצאה לאור בשנת תשמ"ו. בשנת 1990 הוא כבר כיהן כנשיא של כבוד למרכזנו אותו עיצבנו עם הרבה חיבה והערכה לדעותיו, עם קבלת פסיקותיו המחמירות כשלא צדקנו ועם הטפיחה על שכם כל אימת שהיינו שלמים עם העשייה החינוכית שלנו וגרמנו לו

נחת. הכבוד שחילקנו לו היה הדדי, יותר משאנחנו שיחרנו לפיתחו הוא אהב להתארח אצלנו, להתפלמס איתנו ואף לשתף פעולה ככל שביקשנו.

* *

ומה עוד?....

החפץ ללמוד על מחנך ישאל את חניכיו, כך יוכל לראות בתוצר המוגמר של עבודתו ולהתרשם מאישיותו. מחנך שואף להביא את חניכיו לרמתו ושאיפותיו ומעניק להם את כל מה שנחוץ כדי שיוכלו להתעלות ולהגיע... "חינוך הוא נתינה מתוך אהבה נדיבה..." קבוצת "אלון" של בית הספר בבית השיטה הייתה הקבוצה הראשונה שאריה חינוך במרוצת שמונה השנים (..... -). חניכיו כתבו שירים (במין השעורים) והתאימו חרוזים למנגינות מוכרות: "הוא שוב חזר/אותו אכזר/כלום לא עזר/לסבול נגזר!" או "לחיו – ספיר / שושן – שפתיו / שערו – חציר / יונים – עיניו / מה רבות הן מעלותיו, / לו רק חסך קצת בדבריו."